

Postgebühr im Abonnement.
Poština plačana v gotovini.

VRTEC

Štev. 10

Junij
1943/44

Letnik 74

Rešitev ugank v 9. številki »Vrteca«

1. Z lačnimi reveži jej svoj kruh. — 2. Sredi cvetja ptičji spev, do-
brim srcem je odmev. — 3. Majska kraljica. — 4. Delo je čast, lenoba
propast. — 5. Sončne, zdrave, zadovoljne in vesele počitnice! — 6. Zunaj
maj, v srcu raj.

Uganke so pravilno rešili:

Borovnica: Dormiš Sonja, Debevec Ivanka, Peršin Frančiška, Debevec Vera,
Makovec Milka, Čepon Pavla, Cerk Minka, Rozman Julka, Stanonik Albina, Cerk
Antonija, Taučar Maruška.

Brezovica: Mikuž Ivan, Kobi Slavko, Korošec Marija, *Rotar Marija*, Bolé
Andreja, Remškar Antonija, Ortač Slavka, Šebenik Alojzija, Marinko Anica, Rupert
Alojzij, Seliškar Janez.

Dev. M. v Polju: Podobnik Ivan, Kos Ivan, Kosanc Anica, Kukovica Nada,
Gabrovšek Anica, Cimerman Anica.

Dobrova: Fatur Duško, Ciuha Frančiška, Korenčič Terezija, Suhadolc Dra-
gica, Vagar Cecilija, Skof Jožefa, Perme Francka, Košir Janez, Velkavrh Slavko,
Podobnikar Blaženka, Babnik Jože, Podobnikar Stanko, Bricelj Marta, Laznik Anton,
Peklaj Daniela, Peklaj Anton, *Erjavec Rozalija*, Kožuh Anica in Franci, Žerovnik
Avguštin.

Grosuplje: Trošt Alojzij, Trošt Cvetka, Zaviršek Lado.

Hrušica: Peklaj Srečko, Holozan Anton.

Št. Jošt n. Vrhniko: Vrhovec Frančiška, Tominc Frančiška, Zonta Albina,
Slovša Nada, Skvarča Terezija, *Nartnik Frančiška*, Kavčič Marija, Buh Ivana, Slovša
Vida, Košir Terezija, Skvarča Alojzij.

Ljubljana: Kus Olga, Fortuna Martina, Hočevnar Anica, Pečan Marija, Inglič
Aleksa, Kranjc Ljudmila, Goršič Andrej, Bitežnik Vida, Skale Božena, Slodnjak
Metka, Šiler Majda, Rott Jožko in Marija, Turnšek Štefanija, Šebenik Ljudmila,
Krašovec Irena, Ločnikar Tončka, Plečko Edvard, *Gorjanc Silva*, Gorjanc Breda,
Tepina Terezija, Mayer Olga, Schiller Sonja, Čopar Danica, Janežič Milena, Sitar
Franc, Dovgan Marta, Janežič Janez, Arhar Katica, Novosel Stanka, Fajdiga Breda,
Stražišar Jelka, Selan Marko, Nebec Vera, Škraba Janez, Verhunc Janez, Belc
Angelca, Jagodič Nadica, Stopar Silva, Kelhar Helenca, Zajec Vida, Šetina Beti,
Novak Albina, Križaj Cirila, Kraje Matija, Stukelj Mihael, Pajk Anton, Tomažič
Stanislav, Petrovič Slavka, Blažun Stanislav, Beber Jože, Kogovšek Majda, Antičević
Mara, Ahlin Verica, Hrovatič Lojzek, Mušič Marija, Kunc Marija, Petelin Srečko,
Založnik Viktorija, Peršin Danica, Silvester Stanka, Detiček Vera, Sure Marija,
Mulaček Franek, Gruden Drago, Sever Jožica in Irena, Zima Jelka, Križaj Franc,
Kruljec Tinca, Dimnik Štefanija, Potočnik Minka, Habjan Justin, Bregar Danica,
Rajar Milan; učenke II. dekl. mešč. šole: Šušteršič Jolanda, Košir Majda, Štrumelj
Mar., Pirc Frančiška, Lani Kristina, Medič Ida, Škerl Mar., Primčič Vida, Primčič
Terez., Rozman Vera, Gorjanc Majda, *Butinar Darinka*, Bregant Majda, Gorjup
Anica, Osredkar Silva, Vižintin Sonja, Lučovnik Sabina, Sergaš Tatjana, Bregar
Majda, Kleč Silva, Kopač Vida, Orel Suzana, Kern Helena, Prelesnik Mar., Kragelj
Lucija, Berčič Ana, Vojc Mihaela, Jarc Zdenka, Koučar Majda, Jelčič Sonja, Prešeren
Ada, Židan Mar., Milavec Stanislava, Kramar Ruža, Hvastja Mar., Duh Valerija,
Podobnik Ljudmila, Oražem Nežka, Mižigoj Dragica, Müller Leona, Grosman Tončka,
Zabukovec Albina, Lukša Ljudmila, Mencej Vida, Lovšin Olga, Vreček Božena,
Čuk Zorka, Smolič Anica, Grafenauer Nada, Narobe Marica, Potočnik Mar., Kosirnik
Mira, Lukežič Zlata, Sašek Milena, Zor Beata, Jurman Milena, Likeb Slavica, Čebulj
Marička, Remžgar Olga, Pretnar Martina, Goršič Tatjana, Meznarič Martina: *Bras*

ŠTEVILKA 10 • 1943/44 • LETNIK 74

Janko Samec

Petelini

Kikiriki! Že ura je tri
in noč je še trda sred bele Ljubljane,
a kdor res je priden, pa vendarle vstane,
ker čas je nemiren in mimo hiti,
kot da se v življenju mu večno mudi!
Kikiriki!

Kikiriki! O, čas res hiti,
ker ura že bije v zvoniku polšesta,
in noč je minila in svetla je cesta,
ki v sredo življenja naravnost drži,
za pridne, poštene in dobre ljudi!
Kikiriki!

Kikiriki! Kako čas hiti!
Saj dan je že velik in osma je proč
in spanja dovolj nam bilo je to noč!
In kdor res ni len in narave zaspane,
ob uri tej pozni pa vendarle vstane!
Kikiriki!

Kikiriki! Naj čas le hiti!
Deseta že bije! Kdor spada k zaspancem
živet naj gre raje in spat k Afrikancem,
ker ti pač živijo brez kuhe in lonca
od same lenobe in poznega sónca!
Kikiriki!

En starček je živel...

Ilustriral Fr. Godec.

10. Pomota

Ko zagleda sv. Peter sveta moža, jima že od daleč na ves glas kliče: »Pomota, pomota!«

»Kakšna pomota?« vprašata ta dva.

»No, glede starčka Andrejca,« odgovori sv. Peter v hitrici.

Sv. Pavel poudarja: »Pomota gor, pomota dol! Iz pekla in nebes ni povratka. Kdor tja pride, se ne povrne več. Starček Andrejec je v nebesih in tam ostane.« In sv. Avguštin še doda: »Po toči zvoniti je prepozno. Niti za las ne bomo spreminjali in predružačevali.«

Sv. Peter je kakor veter in še bolj vpije: »Pomota, pomota! Glede starčka Andrejca. Poslušajta, brata v Kristusu! Spremeniti moramo, predružačiti.« Ostala dva mu vskočita v besedo in ugovarjata: »Nič, nič! Kdo bo spreminjal, kdo predružačeval? Niti za kurjo dlačico ne.« — Vsi trije sveti možje so le eno hoteli. Ali eden je vlekel po desni strani, druga dva po levi strani iste ceste pa se niso razumeli in so si prišli navzkriž. Pa saj se še žlice v enem in istem žličniku zreškljajo, če veter potegne, pa se ne bi ljudje v hiši? In sv. Peter je prinesel veter s svojo pomoto, pomoto.

Sv. Avguštin vpraša: »Kako govori knjiga življenja starčka Andrejca s Topolovca? Kakšno izpričevalo mu daje? Kakšne rede ima? Peter, kar sèm s knjigo, da vidimo!«

Sv. Peter mu hitro izroči knjigo, a njegova usta, obraz in vsa postava, vse, vse na njem kliče: »Pomota, pomota!« Sv. Avguštin se ne zmeni za ta glas, mirno in preudarno čita: »Leto za letom je Andrejec v potu svojega obraza obdeloval zemljo, da je rodila, in redil živino, da se je množila; zgradil si je nov in še lepši dom, ko mu je potres hišo zrušil, požar hlev uničil, voda svinjake spodnesla; in ko mu je trtna uš pokončala trsje, je vinograd z novo trto prenovil in oživil; pod hišo je trebil grmičevje, kopal in zasajal sadna drevesa, ki rode žlahtni sad in kažejo ob cvetju zemeljski raj. S svojim delom in trudom ni uničeval, kot dela to satan in njegovi prvrženci za pekel, nego ustvarjal po zgledu Boga samega, ki je ustvaril nebo in zemljo

in vse, kar je; nadaljeval je torej stvariteljsko delo samega Stvarnika in to več ko pol stoletja; to je bila njegova najlepša molitev, ki je predirala oblake, prišla pred božji prestol in je v njegov blagor v knjigi življenja neizbrisljivo zapisano.«

Sv. Peter v zadregi: »Zato pa: Pomota, pomota! Spremeniti, predružačiti moramo!«

Sv. Avguštin: »Ti, Peter, daj že vendar mir s svojo pomoto! Spreminjati in predružačevati se tu ne da nič! Rekel sem!« Tako reče in bere dalje:

»Nič koliko je imel Andrejec križev in težav v svojem življenju. Toča je pobila zlato pšenično klasje in vse druge poljske pridelke. Hudo je to bilo, velika skrb za ubogega Andrejca: s čim bo preživel obilno družino? A tolažil se je: »Bog je dal, Bog je vzel, že vé zakaj; pa bo še dal.« In ni se hudoval, godrnjal in zdvajal, nego pljunil v roke in krepko prijel za plug. In je oral in branal in vsejal ajdo, ki je ni vzela jesenska slana; dobro je obrodila in preživela družino. — Trtna uš mu je opustošila vinograd. Hudo je to bilo, velika skrb za ubogega Andrejca: s čim bo davke plačeval, družino oblačil? A tolažil se je: »Bog je dal, Bog je vzel, že vé zakaj, pa bo še dal.« In ni godrnjal in zdvajal, nego pljunil v roke, prijel krepko za kramp in motiko in nasad z novo trto je obilno poplašal njegov trud. — Pogorel mu je hlev, potres zrušil hišo, povodenj odnesla skedenj. Hudo je to bilo, velika skrb za ubogega Andrejca: Kje naj dobi streho za družino in živad? A tolažila ga je misel: »Bog je dal, Bog je vzel, že vé zakaj, pa bo še dal.« In ni vzdihoval in zdvajal, nego pljunil v roke, krepko prijel za sekiro in žago, sekal, žagal, vozil in gradil in si še večji in lepši dom zgradil — v veselje in srečo vsem prebivalcem. Tako si je iz vsake nesreče, ki ga je zadela, ustvaril novo srečo. — Bolezni pri živini, smrt v družini — odpadla mu je desna roka, pridna in dobra žena — in še ti in oni križi in težave, potrlo ga je, strlo nikdar. Prenašal je vse, vdan v voljo božjo, in še bolj garal, garal do krvavih srag in črnih žuljev. Dobro je vedel, da le križ in trpljenje nas vodi v življenje. In je še v križih in težavah hvalil Boga: »Saj mi jih, mili Jezus, le toliko pošiljaš, kolikor veš, da jih more ubogi Andrejec prenesti; hvala Ti za to! Dobro vem, da vse naše trpljenje še senca ni trpljenja, ki si ga Ti prestal za nas na križevem potu in tudi zame; zato pa večna hvala Tebi, ki si zgolj usmiljenje in dobrotla!« Tako je Andrejec s svojim vdanim trpljenjem bil podoben trpečemu Kristusu, kar je koristilo tudi njegovim vnučkom-koštrunčkom. In to je v očeh Gospodovih njegova druga najlepša molitev, ki jo je opravljal tudi več kot pol stoletja. Poleg tega je pa še opravljal vestno svoje verske dolžnosti, četudi je bil zgaran in često do smrti utrujen.

Sv. Pavel ga prekine: »Ti, Peter, to so vendar same lepe in zveličavne reči. Lepše izpričevalo kot je Andrejevo, težko dobiš. Tu so sami odlični redi, to je zrelostno izpričevalo, ki mu daje pravico za vstop v sveta nebesa.«

»Zato pa! Zato pa!« hiti v eni sapi sv. Peter. »Spremeniti moramo, predrugečiti! Pomota, pomota! Andrejec je svetnik, dolenskih gorc svetnik! Na nebeškem stolcu že sedi, mi pa še mislimo, da je... da je... no... Eh, saj pravim, po videzu nikdar nobenega ne sodi in obsodi!« Sveti Peter je govoril zlogovaje in s poudarkom, kakor bi orehe stresal.

Sv. Pavel vpraša resno: »Peter, kaj pa vendar hočeš? Praviš, da je starček Andrejec svetnik, dolenskih gorc svetnik: kaj pa hočeš potem še spreminiti, predrugečiti? Ali ti ni to prav? Kje je potem takem še pomota?«

Sv. Peter: »Pomota, pomota!«

Sv. Pavel: »Mar zato, ker so nedolžni otročiči po božji volji in proti tvoji trmi Andrejca v sveta nebesa dovedli?«

Sv. Peter: »Knjiga življenja je merodajna. In ta govori odločno za Andrejčevo zveličanje. Mi pa smo ga po videzu, le po videzu sodili in obsodili v večni ogenj. To je pomota! To se mora spremeniti, to se mora predrugačiti!«

Modri Avguštin reče zdaj: »Našo pomoto je popravil večni Bog, ko je vzel starčka Andrejca v sveta nebesa. Odločbe božjega Sodnika vendar ne bomo hoteli mi, njegovi služabniki, spreminjati in predrugačevati! Služabnik se po gospodarju vrže, ne gospodar po služabniku!«

Sv. Peter: »To je vse res! Pa je vendar pomota! Pošiljali smo starčka Andrejca kot pijanca — v črni pekel in vendar: Andrejec ni pijanec!«

Sv. Pavel in sv. Avguštin hkrati: »A to?«... Zdaj je potegnil že drug veter. Žlice v žličniku se ne reškljajo več, že mirno počivajo na svojem mestu; pa tudi sveti možje si niso več v navzkrižju, so že sporazumljeni.

Sv. Avguštin: »To je resnica! Zato zaslužiš ti, Peter, ki si še naju v to zavedel, da se nekoliko pogreješ v peklenskem ognju. Ali ne? No, le ne razburjaj se! Dobri Bog je že vzel gobo v roke in to pomoto zbrisal, zdaj je ni več!«

Sv. Pavel: »Peter, v tvoje pomirjenje še tole: Če prav vidim, je starčku Andrejcu tisti ognjeni sedemnajstičar le pustil še nekaj peg in marog na duši, ki se jih pa prav za prav še zavedal ni. In ko smo ga pošiljali v pekel — si moreš misliti hujše kazni? — so še te umazanije izginile z njega. Tako si je pridobil največjo odliko, da je v družbi nedolžnih otročičev prestopil prag svetega raja, neomadeževan in čist kot rosna kapljica na zreli grozdni jagodi v njegovem vinogradu na Topolovcu.«

Sv. Avguštin: »In še to, Peter, v tvoje in najino pomirjenje. Res se je otepal starček Andrejec kaj nasilno naših ukazov. Ampak lepo te prosim: kdo bi se pa ne v njegovi koži? Saj smo mu vendar hoteli vsi trije storiti po tvoji krivdi, Peter, največjo krivico; jemali smo mu pravico do nebes in obsojali ga v pekel. Dolžnost njegova je bila, da se je potegnil za svoje pravice. Vsak je pod svojim klobukom svoj gospod in si pomore, kolikor more. Dobro je vedel, da brez križa ni paradiža — in da ne gredo jasli k volu, ampak vol k jaslim; zato nam jih je pa tudi gorke solil, da bi prišel k jaslicam v sveta nebesa. Bog sam je rekel: 'Pomagaj si sam in jaz ti bom pomogel.' In tako se je tudi zgodilo.«

Sv. Pavel še doda: »Celo grešil bi starček Andrejec, ako bi bil molčal in se ne potegnil za svoje pravice. Poslušaj, Peter! Kmet, ki prestavi mejnik za pol brazde v sosedovo njivo, je kriv sodbe; prav tako pa tudi sosed, ki bi k temu grehu molčal — iz napačne prijaznosti ali boječnosti. Hudo smo bili res vsi trije prizadeti po strupenosti starčkove besede; ali on se je potegoval le za svoje pravice, česar mu Bog ni štel v greh, nego ga je poplačal s svetim rajem — v družbi z nedolžnimi otročiči.«

Sv. Peter meni zdaj: »Brata v Kristusu! Nekaj moramo pa le storiti, da popravimo krivico, ko smo starčka Andrejca pehali v pekel, ali ne?«

Sv. Pavel: »Prav! Eno željo mu moramo izpolniti, pa naj bo taka ali taka.«

Sv. Avguštin: »Pravo si zadel! Kar dvignimo se in brž k njemu!«

Vsi trije sveti možje odhite k zveličanemu staremu Andrejcu s Topolovca pri Boštanju ob Savi na Dolenjskem.

11. Konec

Odkar je prestopil Andrejec prag svetega raja, se je od temena do podplatov povsem spremenil. Ves je zlat. Sveti se kakor sonce, da kar oči slepi, če pogledaš vanj. Živahen je kakor mladenič v najlepših letih, pa je vendar že eno manj kot 90 let star. Obraz mu je prikupen in mil, da ga nedolžni otročiči, med katerimi uživa sveti raj, kar gladijo in ščipljejo v mladostno lice. Oko mu žari od same sreče in zadovoljstva in ustnice se mu gibljejo v prijazen smehljaj, kakor da bi doma na Topolovcu natakakal ognjenega sedemnajstičarja. V roki drži kot svetnik dolenjskih vinskih goric majoliko, majoliko lepo pisano, tisto iz njegove bele zidanice. Če pa ni tista, je pa prav taka. In dobre, židane volje je Andrejec, da kar naprej prepeva z malčki — drobljančki pesem o „Nebeški gloriiji“.

Zdaj zagledajo nedolžni otročiči tri svete možje z dolgimi sivimi bradami, ki naglo prihajajo vedno bliže. Ob pogledu nanje jim kar sapo zapre, da v hipu obmolknejo in jim zamre sveta pesem v nežnih grlih. Kakor bi trenil, se razvrstijo naglo okrog Andrejca; obkolijo ga tesno, še volk bi ga jim težko iztrgal iz sklenjenih vrst.

»Dober dan, Andrejec!« pozdravijo sveti možje, ko stopijo pred gručo in se mu spoštljivo priklonijo. Videlo se jim je na obrazu, da jim veselje in žalost spita v eni postelji. Andrejec si misli: »Le po kaj hodijo semkaj? Ali menijo pri brvi vodo bresti, ka-li? Ne reče pa nič, nego jim odzdravi, kakor je šega doma na Topolovcu: »Bog ga daj, no!« Čez čas pa še pristavi: »V pekel je pot gladka in pripravna, v nebesa pa ozka in strma. Toda kdor sèm gor pride, ne gre več od tod; še ozre se ne več nazaj, tudi na svoj dom ne, če bi ga ondi čakal še tak zemeljski raj, nebesa so le nebesa! No, kaj bi pa radi, sveti možje? To rečem in še enkrat rečem: od tod ne grem nikamor, da veste! To rečem, da ne!«

To vse je govoril Andrejec s precejšnim nezaupanjem in z nekim strahom pred svetimi možmi; zakaj dosti je pokalo vanj pred nebeškimi vrati in — nastreljen pes se strela boji.

Sv. Peter spozna Andrejčevo nerazpoloženje nasproti njim in poudari: »Andrejec, v svetem raju ostaneš zdaj na vekomaj; škoda vsake besede, ki bi jo o tem izgubljali. Kaj pa misliš? Gospod Bog je star gospodar in vé, kdaj je komu česa treba. Zapre ena vrata, a odpre stotera. Poglej no na tale drobiž okrog sebe! Le koliko ga je! In vsak od teh nedolžnih otročičev bi ti po božjem navodilu odprl vrata v sveta nebesa.«

»Tako je, tako!« pritrdita temu ostala dva sveta moža.

Take besede so bile kakor balzam in med na Andrejčevo dušo in srce. Prepričale so ga, da kar je bilo, je minilo — borba za sveti raj pred nebeškimi vrati; in kar je zdaj, je — sveti raj, ki se ne bo nikdar ne spremenil ne predrugačil: sveti raj mu ostane na vekomaj. Duša, kaj pa še hočeš več?

»Andrejec, še nekaj!« dé nato sv. Avguštin. »Vsak očenaš ima svoj amen, s katerim se zaključuje. Mar ni res? No, da! Tudi tvoja pot v sveta nebesa naj dobi svoj amen, s katerim bo zaključena. Sam veš, da te je čakala na tej poti težka preizkušnja pred nebeškimi vrati, ki si jo pa prestal tako, da sedaj sediš v samih svetih nebesih. Ali zaključena ta pot še ni, amen ji še manjka. No, in mi trije smo prišli, da ti pomagamo ta amen izreči: eno željo bi ti radi izpolnili, katero koli izrečeš. In izpolnjena želja bo amen na tvoji poti v sveta nebesa. Povej tedaj zdaj, ljubi Andrejec, česa še želiš in se ti bo pri priči izpolnilo.«

Andrejec se zgane, kakor da bi ga kdo z belim kruhom po glavi udaril. In nič ne ugiblje, kaj bi še rad; dobro ve, kaj bo odgovoril, s čim bo zaključil svojo pot v sveta nebesa, kateri bo njegov amen na tej poti. — Kaj bi še rad? Doslej tega še ni občutil, saj je imel v svetih nebesih res da vsega v izobilju in na pretek, tudi veselja zvrhano mero. Ali prav v tem trenutku občuti v svojem srcu, da mu nekaj vendarle še manjka, da ene stvarce le še pogreša: oj, doslej še ni slišal peti v svetem raju svoje pesmi! To pesem je zdaj zaželel še slišati, no tisto: En starček je živel... V veselem razpoloženju je izustil: »Pa jo dajmo, kaj?«

»Kar začni, Andrejec!« so mu pomignili sveti možje. In je zapel še v svetih nebesih Andrejec:

»En starček je živel tam v vinskih gorah,
bilo je tam dol' na Dolenjskem...«

Stari Andrejec je navdušeno pel naprej, od svetih mož je eden povzel čez, drugi je zapel tenor, tretji je basiral, nedolžni otročički so pa vmes cvrčali kot drobni ptički na vejicah v tihem in mirnem gozdu. In ta pesem se je razlegala po rajskih dvoranih v veliko in novo veselje vseh nebeščanov, ki so zadnje vrstice še sami ponovili in podkrepili, da je odmevalo po vsem nebeškem dvoru:

»Oče nebeški, glej, še en kozarček zdej,
hvalo bom vekomaj, vekomaj pel...«

In ko je pesem izzvenela, je zaklical sv. Peter: »Sveti Andrejec, želja se ti je izpolnila, svoj amen si zapel, tvoja pot v sveta nebesa je zaključena!«

In vsi trije sveti možje so še dostavili: »S tem si pa ti, Andrejec s Topolovca, obenem proglašen in ustoličen za zavetnika in priprošnjika dolenjskih vinskih gor in vinogradnikov. In tvoja pesem En starček je živel! ne bo pozabljena, dokler bodo rodile svoj zlahtni sad dolenjske vinske gorice... Amen!«

»Hvalo bom vekomaj, vekomaj pel,« se je zahvaljeval vzhičeni Andrejec na vse strani. Od prevelike sreče skorajda ne ve, kaj se prav za prav zdaj z njim godi. Vse se mu dozdeva tako čudovito in lepo.

Odkar uživa nebeški mir in rajsko blaženost, ga svet nič več ne mika. Ali ena vez ga še družijo s tostranostjo: svojega hramčka na Topolovcu ne bo nikdar pozabil in ljubezen do dolenjskih vinskih goric ne bo nikdar

izginila iz njegovega srca. Pa še to: povezanost s svojimi vnučki-koštrunčki se mu je v rajnu še okrepila. Pravkar se mu je vzbudila želja, da bi še enkrat videl svoje malčke okrog sebe. Komaj se mu je ta želja vzbudila, že se mu zdi, da so kakor mlade srnice priskakljali k njemu vnučki-koštrunčki ter mu jeli brskati in paberkovati po žepih — sladke bonbončke. Ali so mar to le bajne sanje...?

•

Doma na Topolovcu so hodili številni prijatelji kropit eno manj kot 90 letnega Andrejca in molit za mir in pokoj njegovi duši. Najmlajši pokojnikov vnuček, ki je ždel v solzah na toplem zapečku, je prisluhnil in zaslišal iz daljnih dalj sladko petje. »Ali slišite?« je vprašal z glasom, kakor bi rožice sadil. »Ali slišite, dedka slišim peti v nebesih:

„Oče nebeški, glej, še en kozarček zdej,
hvalo bom vekomaj, vekomaj pel.“

Tisti, ki so ga prišli kropit in molit za njegovo dušo, so menili: »Rajni Andrejec, Bog mu daj dobro, je bil mož poštenjak, kakršnih je treba podnevi z lučjo iskati. Otročiče je imel srčno rad. Ne bo drugače: zdaj prepeva v nebesih svojo priljubljeno pesem. Nedolžni otrok ga sliši. Najmlajši njegov vnuček-koštrunček ga sliši...«

Janko Samec

Desetica

Nikoli v življenju nisem imel denarja, ker se mi je bil v mojih mladih letih do dobrega zameril. Zdel se mi je vedno kot veliki skušnjavec, ki človeka v njegovih strasteh zapelje na stranpota in ga tira v neizogibno pogubo. Skoraj bi bil pogubil tudi mene, če bi ne bila posegla vmes pametna roka moje mame, ki sem ji še danes hvaležen za to. Rešila me je tako rekoč iz njegove pasti, skrbno nastavljene tam nekje na mojega življenja cesti. Bilo mi je takrat, če se prav spominjam, sedem ali osem let. Ob popoldnevih, ko nisem imel šole, sem smel takole za nagrado, če sem bil priden in ubogljiv, iz stanovanja na ulico, ki je držala mimo naše hiše v mesto. Tam sem gledal živahno poulično vrvenje, se zanimal za vse, kar so mimogrede ujele moje oči. Mimo naših hišnih vrat so hodili raznovrstni ljudje: kmetje in kmetice, ki so prihajali v mesto z dežele nakupovat življenjske potrebščine, pa še meščani, ki so, posebno takrat, ko je bilo lepo popoldne, šli past svojo radovednost iz mesta, ali kakor se temu v navadnem govoru pravi: se sprehajati in uživati lepoto božje narave. Posebno živo je bilo ob petkih, na dan, ko so smeli berači prihajati v hiše trkat na srca premožnejših meščanov in jim razkazovat svoje naravne in umetno pridobljene nakaze.

En sem stal pri vratih ob zidu ko pribit in radovedno požiral vse, kar je razgrinjalo življenje pred mano. Tako se je nekega petka tudi primerilo, da je prišel mimo berač Marko, znan pohabljenec, ki je štorkljal s svojimi lesenimi nogami od vrat do vrat, ne da bi mu bilo treba še posebej opozarjati nase. Ropot njegovih lesenih nog je opozarjal hišne gospodinje na njegov obisk in vse dolžnosti dobrega srca. Pa so rade posegale v žep in mu dale vsaka nekaj. Groš h grošu, novčič k novčiču, pa se je do večera nabrala lepa

vsotica denarja, ki ga je berač Marko, takrat seveda tega še nisem vedel, brž nesel v prvo gostilno zunaj mestnega zidu, da ni bil ljudem zaradi svoje razvade preveč v zobeh. Vprav je bil prišel do naše hiše, ko se je berač Marko, na mojo nesrečo, spomnil, da mora prešteti dnevni zaslužek. Pred menoj je stal na negotovih nogah, brskal nemirno po vseh žepih in vlekel na dan vse, kar se mu je bilo v tistem dnevu vanje nateklo. In ko je tako lovil drobiž po hlačah in suknjiču, se mu je primerilo, da je iz same nerodnosti raztresel po cesti skoraj vse, kar je tiščal v rokah še pred dobrim hipom. Novčiči, dvojake, petake in desetice so se veselo trkljale po kamenitem tlaku in se razgubile križem kražem povsod naokoli. Marko jih je začel loviti, se nekajkrat zato nevarno zamajal na negotovih nogah in videč končno, da vsemu ne more kaj, se je obrnil name, rekoč: »Fant, poskoči in pomagaj mi zbrati vse vkup!«

Ni mu bilo treba dvakrat prositi. Uslužno sem mu priskočil na pomoč ter začel pridno pobirati novčič za novčičem, desetico za desetico, dokler nisva imela spet vsega pobranega. Tako je mislil najbrž berač Marko, pa ni bilo tako! Ne vem, kaj me je premotilo! En novčič, ki se je bil zatrkljal daleč stran, skoraj na sredo ceste, sem bil pustil namenoma na tleh. Berač Marko tega še opazil ni! Zamomljal mi je svojo zahvalo ter se odpravil naprej.

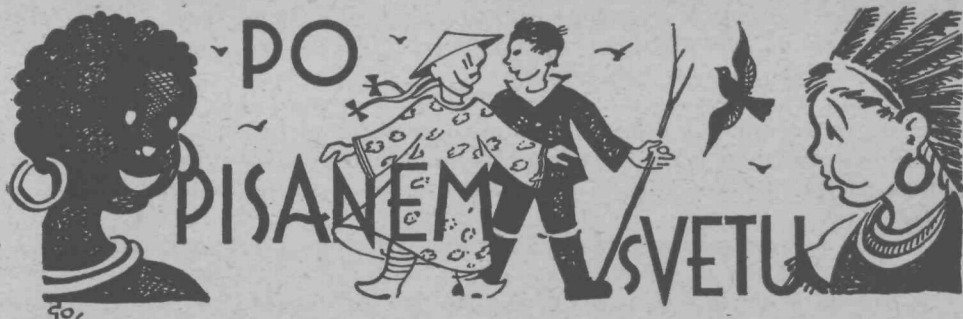
Jaz pa, ki sem komaj čakal njegovega odhoda, sem takrat brž pobral zatajeno desetico ter jo urno skril v žep.

Kaj zato, če me je v dnu srca nekaj zapeklo! Desetico sem pa le imel in s tem — Pa so se stvari zasukale drugače, kakor sem mislil v začetku. Ko sem stopal po stopnicah, da se vrnem spet domov, me je obšla misel, da moram narediti nekaj imenitnega. Nekaj takega, kar se v naši hiši ne zgodi vsak dan. Stekel sem do matere in ji povedal dogodivščino z desetico povsem po svoje. Zlagal sem se bil, da sem desetico našel na cesti. Zamolčal sem namenoma berača Marka in njegovo nezgodo. Pa je bila moja beseda za mojo mater tako malo prepričljiva, da me je s svojimi pogledi, ki so bili tako neznansko nezaupljivi, spravila kmalu v zagato. Stikati je začela sem, stikati tja, dokler ni počasi izvlekla iz mene vso resnico! Priznal sem brez ovinkov svoj greh in ga skušal ublažiti s trditvijo, da nisem nameraval desetice sam porabiti, ampak da bi bil rad z njo obdaril mamo s primernim darilom za prihodnji god.

In sem moral za kazen hiteti za beračem Markom ter mu vrniti zatajeni denar. Ta pot je bila menda najtežja pot, ki sem jo kdaj v življenju prehodil. Sram me je bilo, tako me je bilo sram, ko sem stal pred Markom, da bi se bil najrajši pogreznil pri priči globoko v zemljo. In se je tedaj zgodilo, da me je berač Marko pogledal s svojimi prodirnimi očmi ter mi rekel zaupljivo: »Veš, Janez, denar, to je nevarna reč! Človeka lahko na kant spravi, ker ga zveličati itak ne more. Če ne postane tat, pa se izrodi v pijanca, takšnega, veš, kakršen sem jaz, Janez moj!«

In ko sem ga presenečeno pogledal, sem spoznal, da le ni bilo z desetico tako, kakor se je meni zdelo. Berač Marko je moral prav dobro vedeti, da sem mu jo bil zatajil, sicer bi si bil prihranil nauk, ki se ga sam ni nikdar držal.

Ves poparjen sem preživel zaprt sam v svoji sobi vse tisto popoldne. Le zvečer, ko sem se odpravljaj spat, in me je mati skrbno pokrižala kakor vsak dan, sem se bil nekoliko potolažil. Kajti njene dobre oči so mi govorile: »Vse je dobro, Janezek, da si se le zablode v pravem hipu otresel! Lahko noč, fant moj!«

† Lea Fatur

Nehvaležni lev

(Indijska pravljica. — Ilustriral J. Župančič.)

Šel je neki mož po gozdu in naletel je na kletko, v kateri je bil zaprt z močnimi vromi zvezan lev. Mož se ustavi, lev se mu smili, gre noter k njemu in mu pravi:

»Odvežem te, če mi obljubiš, da me ne raztrgaš.«

»Obljubim ti pri svojem kraljestvu!« pravi svečano lev. Človek ga odveže, a komaj da si pretegne lev oproščene ude, že čuti, da je lačen. Zazija in se pripravlja, da udari svojega rešitelja.

»Mar je taka navada kraljev?« se začudi človek. »Je to hvaležnost za moje delo? In kaj ni sramota, da ne držiš svoje besede?«

»Ne!« se reži lev. »Kralj prelomi lahko vsak čas svojo besedo in to mu ni v sramoto. In če govoriš o moji nehvaležnosti, kakšna je tvoja hvaležnost, o človek? Le vprašaj bananovo drevo in vprašaj zemljo, in če rečejo, da je kak človek hvaležen, potem pojdi prosto svojo pot!«

Človek vpraša bananovo drevo: »Kaj nismo hvaležni za tvoja darila?«

Drevo je streslo žalostno svojo krošnjjo:

»Rada dam človeku okrepčilni sad in senco, da se ohladi in odpočije. A človek — kako mi vrača? Polomi moje veje, pomendra moj sad in ponesnaži vse okoli mene.«

»Vidiš!« se reži lev. »Nehvaležni človek naj ne pričakuje hvaležnosti.«

»Čakaj, da povprašam še zemljo,« prosi človek. Vpraša in zemlja mu odgovori:

»Rada pošiljam na svoje površje redilna žita, sočno travo, dajem človeku in živalim obilno hrano. Človek pa, nehvaležen, razkopava moj drob, mi hoče iztrgati vse moje skrivnosti.«

»Vidiš, človek!« se reži lev. »Boš ti mene učil hvaležnosti? Upravičen sem, da te požrem s kostmi in tisto kožo vred, ki jo imaš na sebi.«

Pa odpira svoje žrelo in počene, pripravljen za naskok. »Počakaj!« pravi človek. »Drevo in zemlja nista bitji kakor mi. Naj pokličem človeka ali žival v razsodbo.«

»Naj bo!« stisne lev zobe. »Sicer sem grozovito lačen, pa kralji znajo potrpeti.«

Kmalu pride mimo lisica. Človek in lev jo ustavita in razložita vsak po svoje svojo pravdo. Lisica ogleduje leva, kletko, vrvi. Potem pravi:

»S kom govoriš, kralj vseh zverin? — In ti človeško seme — kaj pa odmotavaš tako neumne štrene? Da bi bil lev zaprt v tej tesni kletki? Saj je za miši, ne za leva orjaka. In nehvaležnost in razsodba bananovega drevesa in zemlje — vse skup fičifajarija. Hočete mene potegniti, mene, ki imam sedem vreč zvijač in še eno povrh?«

Levu se je zdelo za malo, da ne veruje lisica v njegovo besedo.

»Uboga mišjelovka in tatical« je zagrmel. »Mar je kralju zverin za tvoje mnenje. Pa da bi tako nič ne verovala moji besedi? Čakaj! Pokažem ti, ali sem bil v kletki ali ne.«

In mogočni lev se stisne v kletko in veli človeku: »Zveži me, kakor sem bil zvezan, da bo videla nevernica, ali so me res zvezali ali ne!«

Človek poveže leva tako skrbno in trdno, da so mu pokale kosti. Lev zastoče:

»Dovolj! Odveži me, človek! Lačen sem. Lisica je že videla in lahko razsodi.«

Človek pa je zapahnil vrata kletke in odšel z lisico po gozdu.

Janez Samotar

Pastirčkove želje po domu

Ti, moja ovčka bela,
ki moj si večni drug,
kako boš ti vesela,
ko pojdeva na jug!

Tam so planine naše
ovite v večni žar;
sam Bog na soncu jaše
skoz temo in vihar.

Tam dnevi so vsi lepi
brez sence in meglé;
in kot da gre po stepi,
pastirček skóznje gre.

Tam trava je zelena
kot srca večni up;
in ko je pokošena,
diši na moč njen kup.

Pastirček tam ne strada
ne zjutraj ne zvečer,
saj kakor je navada,
jé kruh in ovčji sir!

Pa Bogu še v veselje,
kot prava božja stvar,
brez druge srčne želje
zahvali se za dar!

Za konec iz potoka
zajame si vodé;
in ko se je naloka,
spat ves presrečen gre!

Zaklad v gori Kralec

Lužiškosrbska pripovedka

Ilustrirala E. Piščanec.

V gori Kralec poleg vasi Perčeci je bila v starih časih zakopana velika ponva zlatnikov. Stražili so jo palčki. Ljudem ta zaklad ni dal miru. Hoteli so se ga polastiti za vsako ceno in se okoristiti z njim. Toda kako, ko so se pa bali palčkov in njih čarovniških zmožnosti. A pohlep po bogastvu je bil tolik, da so sklenili tvegati vse. Napotili so se na Kralec, oboroženi z najrazličnejšim orodjem za razkopavanje zemlje. Pogum se jim je stopnjeval od koraka do koraka zlasti

še, ker na čudo niso opazili nikjer palčkov. Niti stražarjev niso našli na gori, zato so se nemudoma oprijeli izkopavanja ponve. Z veliko vnemo zasajajo svoje rovnice v zemljo in kmalu je izkopana že precej globoka jama. »Ali so morda palčki odšli od tod?« so se jeli spraševati, ko jim je šlo delo proti pričakovanju lahko izpod rok. Še nekaj zamahov z motikami in iz zemlje pogleda držaj ponve. Nepopisna radost prešine kopače. Vsak je hotel vleči za držaj in si seveda prilastiti čim več zlatnikov. Med prerivanjem opazi eden izmed kopačev da je vsa vas Perčeci v plamenu. Pozabivši na zaklad, zdrve vsi proti goreči vasi. Ko pritečejo do vasi, spoznajo, da ognja sploh ni bilo in da je vas nepoškodovana. Vsem je bilo takoj jasno, da so jim vse to zagodli palčki. Vrnivši se nazaj k jami na goro, ne najdejo o njej niti sledu več. Če bi se ne dali splašiti po požaru, prav ko so držali ponvo z zakladom že za ročaj, bi imeli toliko bogastva, da bi si lahko zgradili deset takih vasi, kot je bila njihova. Pa še mnogo lepše bi lahko bile.

Prevedel Tone Šeško

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Ob končanem 74. letniku »Vrtca« se najtopleje zahvaljujemo vsem cenjenim sotrudnikom, požrtvovalnim poverjenikom in zvestim naročnikom za uspešno pomoč pri našem delu. Prosimo jih, da ostanejo tudi v bodoče zvesti prijatelji našega lista in mu s svojo naklonjenostjo omogočijo nadaljnje uspevanje.

Vse, ki imajo še kako obveznost do lista, lepo prosimo, da čimprej poravnajo zaostalo naročnino in nam s tem olajšajo naše skrbi za list.

»Vrtec« se dobi pri upravi, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman). Vezan letnik stane 35 lir, nevezan 20.

Želimo vsem zdrave in mirne počitnice!

Uredništvo in uprava.

VRTČEVA POŠTA

Pozdravljeni, gospod urednik!

Davno je že od tega, ko sem Vam hotela jaz, mala Verica, pisati. Presrečna sem ob listu »Vrtcu«, ker mi prinaša zabavo in kratek čas. Spisi Julija Slapšaka so mi najbolj pri srcu. Dobro poznam tega našega jubilaranta in mu tudi jaz želim še mnogo let v miru, da bi nas male še v prihodnjih letnikih »Vrtca« prijetno presenečal s svojimi deli.

Pošiljam vsem sotrudnikom »Vrtca« prav prisrčne pozdrave, Vas, g. urednik, pa še posebno pozdravlja

Verica Rebernakova,
učenka IV. a razreda v Lichtenthurnu
v Ljubljani.

Spoštovani g. urednik!

Pišem Vam prvo pismo. Z velikim veseljem prebiram »Vrtce«. Opišem Vam na kratko naš razred. V našem razredu nas je 29 učencev. Smo pa vsi zelo razgibani. Komaj stopi gospa učiteljica na hodnik, začnemo na vse pretege klepetati. Jaz sem pa med njimi najbolj živ. Za to nemirnost smo kaznovani s telovadnim počepom. Če ne boste vrgli mojega pisma v koš, se še kaj oglasim.

Prav lepo Vas pozdravlja

Markovič Josip,

učenec I. deške ljud. šole v Ljubljani.

PRAVLJICA

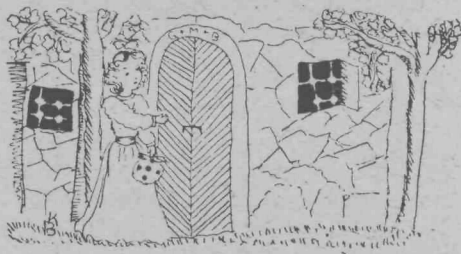
V davnih časih je živel bogat graščak. V njegovem hlevu je stalo dvajset konj in še mnogo druge živine. Imel je dobro in lepo hčerko Milko, sam pa je bil hudoben in čuden. Ponoči je vedno lazil okrog. Ljudje so celo govorili, da zahaja v Zeleno goro, ki je bila zbirališče čarovnikov in čarovnic. V njej je stanovala čarovnica Babura.

Graščak je postopal s tlačani tako hudobno, da niso mogli več zdržati in so se uprli. Premagali so grad in ubili graščaka. Milka pa je zbežala v tuje kraje.

Potrkala je na vrata bogate kmečke hiše. Odpri! so ji in deklica je prosila, naj jo sprejmo v službo. Postala je pa-

stirica in bila zelo pridna. Vsi so jo imeli radi.

Nekoč je nabirala v gozdu jagode. Prehitela jo je noč in ni znala več do-

mov. Morala je spati v gozdu. Ponoči se ji je sanjalo, da je zašla v neznano goro, kjer je prebivala čarovnica. Milka je imela s seboj gozdno cvetko in čarovnica je zakričala, ko je cvetko zagledala. Milka se je nato zbudila. V grmovju je poiskala tako čarobno cvetko in odšla v Zeleno goro. Tam je našla čarovnico Baburo. Ko je ta zagledala deklico s cvetko, se je sesula v prah. Milka pa se je znašla naenkrat v prekrasnem gradu. Naproti ji prideta gospod in gospa. Bila sta njena pravi oče in prava mati.

Graščak, ki ga je Milka prej imela za očeta, je bil čarovnik in je s pomočjo čarovnice Babure začaral njene prave starše. Tako je dobra deklica rešila svoje starše in vsi so živeli srečno in veselo do smrti.

Napisala in narisala Bogataj Katica,
učenka IV. razreda v Sp. šiški.

Vladimir, Pavec Celestina, Jan Boštjan, Seljak Emica, Žerjal Polonca, Ruš Marija, Cenčič Vekoslava, Pogačnik Jelka, Koman Darinka, Indof Ivanka, Šutej Mara, Kelemina Doris, Bradeško Anton, Mramor Ludvik, Gregorčič Matilda, Ferjančič Dušan, Ambrožič Božka, Šega Peter, Javornik Marija, Lavrič Veronika, Tratnik Alojzij, Tome Alojzij, Rejc Helena in Magdalena, Lavrič Irenka, Oman Mihael, Zorzut Vladko, Abranovič Verica, *Medvešek Dragica*, Vižin Sonja, Pompe Nuška, Pavlin Marija, Katrašnik Elizabeta, Likar Franc, Kolman Vlado, Kokalj Marija, Kocjančič Drago, Šlajmer Majda, Avsenek Štefka, Češnovar Andrej, Petelin Ernest, Kranjc Sonja, Lavrinc Ferdo, Kastelic Slavka, Jeglič France, Jernejčič Jernej, Smersu Jurij, Meršol Irenica, Murmayer Eva, Presker Metka, Schubert Majda in Štefi, Žigon Sonja, Kopitar Tatjana, Senegačnik Miroslava, Kraškovic Jelka, Piškur Franc, Dular Janez, Humar Štefan, Samarin Bojan, Gajeta Kristina, Acceto Maja, Trontelj Alojzij, Mežan Magdalena, Varšek Blanka, Zupančič Silvester, Rems Roman, Rosina Mitja, Ahac Borislav, Pardubsky Andrej, Obersne Ivica, Letnar Boris, Kreč Nada, Pirc Cenka, Škraba Janez, Stele Mojca.

Logatec: Čuk Albin, Oblak Božana, Verbič Štefka.

Notranje gorice: Masle Matilda.

Novo mesto: Pirc Franc, Kranjc Antonija, Rifelj Kristina, Okroglič Marijan.

Polhov Gradec: Zibelnik Anica.

Preserje: Čepon Rudi.

Rakek: Jugovic Marija.

Rovte: Mlinar-Cigale Marija, *Reven Marija*, Reven Gabrijela, Skvarča Pavla, Slabe Rozalija.

Vrhnika: Rožnik Ana, *Albreht Jožica*, Dobrovoljc Alojzij, Demšar Anica, Novak Herman, Šemrov Betka, Marolt Polonca.

Za 9. številko prepozno prejeli:

Ljubljana: Hočevar Majda in Ahlin Vera.

(Ležeče tiskani so izžrebani.)

„Vrtec“ erscheint monatlich. — Der Jahresbezug beträgt für Gesamtbestellungen 20 Lire, an einzelne Adressen aber 25 Lire. — Verlag und Druck: „Ljudska tiskarna“ in Laibach. — Für diese verantwortet Josef Kramarič. — Der Haupt- und verantwortliche Schriftleiter ist Franz Ločniškar. — Der Schluß der Redaktion ist den fünften Tag im Monate. — Die Verwaltung des „Vrtec“ ist in Laibach, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman).

„Vrtec“ izhaja mesečno. — Letna naročnina je za skupna naročila 20 lir, za posamezne naslove pa 25 lir. — Založba in tisk: „Ljudska tiskarna“ v Ljubljani. — Zanj odgovarja Jože Kramarič. — Glavni in odgovorni urednik je Franc Ločniškar. — Sklep uredništva je peti dan v mesecu. — Uprava „Vrtea“ je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica št. 2 (H. Ničman).